

OPETTAJAN JA OPISKELIJAN VUOROVAIKUTUS LUOKASSA

Merja Jauhiainen

**Kehittämishankeraportti
Marraskuu 2006**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU

KUVAILELEHTI
Päivämäärä
1.11.2006

Tekijä(t) Jauhiainen, Merja	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 41	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi Opettajan ja opiskelijan vuorovaikutus luokassa		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakoulutus		
Työn ohjaaja(t) Weissmann, Kirsti		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä Kehittämishankkeen tavoitteena oli tarkastella, kuinka opiskelijat kokivat vuorovaikutuksen opettajien kanssa luokassa. Työssä pyrittiin selvittämään opettajan ja opiskelijan välistä vuorovaikutusta, luokkaympäristöä ja oppimistilanteita. Oppimistilanteet koostuivat työssäni ohjauksesta, motivoinnista, palautteen antamisesta sekä arvioinnista. Haastattelin syksyllä 2006 Savon ammatti- ja aikuisopiston hotelli- ja ravintola-alan kahtatoista opiskelijaa. Haastattelun tein ryhmähaastatteluna, jonka nauhoitin voidakseni käyttää suoria lainauksia opiskelijoiden puheista. Haastattelun tulokset osoittivat, että opiskelijat korostivat opettajan huumorintajua, rentoutta, opiskelijoiden kunnioittamista, heidän nuoruuden tuoman käytöksen ymmärtämistä sekä selkeyttä ja tasapuolisuutta opetuksessa. Vastarintaa opettajaa kohtaan nosti opettajan liiallinen auktoriteetti, kuivuus ja runsas kalvojen käyttö. Opiskelijat toivoivat opettajalta enemmän aikaa ja kannustamista, sillä ne lisäisivät heidän motivaatiotaan kurssia kohtaan. Tulokset osoittivat myös, että itsearviointi oli opiskelijoille vieras käsite ja ohjauksen sekä palautteen saamiseksi oli opiskelijoiden itsensä oltava aktiivinen osapuoli. Haastattelutulosten perusteella voidaan todeta, että motivaatiolla on suuri vaikutus opiskelijan tuntikäyttäytymiseen ja poissaoloihin. Innostunut opiskelija on paras oppija ja tällöin hän myös osallistuu tunnin kuluun aktiivisesti. Opettajan tulisi tiedostaa motivaation merkitys ja pyrkiä erilaisin keinoin lisäämään sitä opiskelijoissa. Opettajan olisi lisäksi kiinnitettävä enemmän huomiota ohjaukseen, palautteen antamiseen sekä opiskelijan itsearviointiin, koska näiden avulla opiskelija tiedostaa paremmin osaamistaan ja kehittymisen tarvettaan.		
Avainsanat (asiasanat) Luokkaympäristö, opettaja, opiskelija, oppimistilanne, vuorovaikutus		
Muut tiedot		

Date

1.11.2006

Author(s) Jauhiainen, Merja	Type of Publication Development project report	
	Pages 41	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Teacher student interaction in classroom		
Degree Programme Teacher Education College		
Tutor(s) Weissmann, Kirsti		
Assigned by		
Abstract The goal of this development project was to consider how students experienced interaction with teachers in classroom. Aim of this study was clarify teacher student interaction, classroom environment ja learning situations. In this work learning situations consist counseling, motivating, giving feedback and evaluation. Twelve students on Savo's occupation- and adult- academy's hotel- and restaurant- program were interviewed in autumn 2006. Interview was made on grupinterview-manner. Interview was recorded for making straight loans from students sayings. The results of the interview show that students emphasize teacher's sense of humour, slackness, respect toward students, understanding of students youth attached behaviour and clarity and impartiality in teaching. Teacher's excessive authority, dullness and abundant use of films thus creates resistance towards teacher. Students wished from teacher more time and encouraging, because it increases their motivation towards course. Results also show that selfevaluation was an unknown concept to students and for getting counseling and feedback students have to be active partaker According to interviewing results it can be established that motivation has a great effect on student's classroom behaviour and nonattendances. Enthusiastic student is a best learner and participates actively in class. Teacher should recognize the signficance of motivation and try to bring it up in students in different ways. Teacher should also give more attention to counseling, feedback giving and student's selfevaluation, because with these matters student regonizes better of his or hers knowledge and need of development.		
Keywords classroom environment, teacher, student, learning situation		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 OPETTAJAN JA OPISKELIJAN VUOROVAIKUTUSSUHDE	6
3 LUOKKAYMPÄRISTÖ JA VUOROVAIKUTUS.....	7
3.1 Elämää luokassa.....	7
3.2 Luokkatilan merkitys vuorovaikutukseen.....	15
4 VUOROVAIKUTUS OPPIMISTILANTEESSA.....	18
4.1 Tunnin aloitus ja tehtävän antaminen	18
4.2 Ohjaus	20
4.3 Motivointi.....	23
4.4 Palaute.....	27
4.5 Arviointi	31
5 POHDINTA	36
LÄHTEET.....	38
LIITE.....	40
Liite 1. Haastattelu kysymykset.....	40

1 JOHDANTO

Kehittämishankeidea syntyi opetusharjoitteluni aikana keväällä 2006. Opetusharjoittelussa opetin kahta erilaista opiskelijaryhmää ja huomasin, kuinka toisen ryhmän kanssa oli helpompi työskennellä kuin toisen. Aloin silloin miettiä suhdettani opiskelijoihin. Kuinka olisin voinut parantaa yhteistyöskentelyämme ja kuinka olisin saanut vuorovaikutuksen kohtaamaan luokassa. Kehittämishankkeen tavoitteena onkin auttaa aloittelevaa opettajaa kohtaamaan opiskelijat luokkaympäristössä sekä kiinnittämään huomiota vuorovaikutuksen mahdollisiin ongelma-kohtiin.

Kehittämishanke käsittää tietoa opettajan ja opiskelijan välisestä vuorovaikutuksesta, luokkaympäristöstä sekä oppimistilanteesta. Oppimistilanne koostuu työssäni tunnin aloittamisesta, teorian tiedon jakamisesta, tehtävän antamisesta, ohjauksesta, motivoinnista, palautteesta sekä arvioinnista. Haastattelun avulla selvitin, miten opiskelijat kokevat nämä vuorovaikutustilanteet toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Ryhmähaastattelun tein 12 opiskelijalle syksyllä 2006 Savon ammatti- ja aikuisopistossa. Opiskelijat olivat hotelli- ja ravintola-alan kolmannen vuosikurssin opiskelijoita, joten heille oli jo kertynyt kokemusta opettajien kanssa olemisesta luokkaympäristössä. Haastattelun avulla sain tarkempaa tietoa opiskelijoiden ajatuksista kuin, että olisin tehnyt pelkän kyselylomaketutkimuksen. Ennen haastattelua annoin opiskelijoiden miettiä haastattelukysymyksiä, jotta itse haastattelu sujuisi paremmin. Haastattelut nauhoitin, koska näin sain lainattua opiskelijoiden puheita suoraan työhöni.

Opiskelijan oppiminen toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa tapahtuu aina paremmin, jos vuorovaikutus toimii, niin opettajien kuin opiskelijatovereiden kanssa.

Vuorovaikutuksen merkitystä ei pidä väheksyä oppimisessa, vaan opettajien tehtävä on kehittää suhdettaan opiskelijoihin koko heidän koulutuksensa ajan.

Savon ammatti- ja aikuisopiston pedagogiset periaatteet korostavat oppijakeskeisyyttä niin opetuksessa kuin oppimisessa. Oppiminen nähdään vuorovaikutuksellisenä, sosiaalisena sekä yksilöllisenä prosessina, jossa on tarkoitus kehittää opiskelijan tietoja, taitoja ja asenteita. (Savon koulutuskuntayhtymä 2005.)

2 OPETTAJAN JA OPISKELIJAN VUOROVAIKUTUSSUHDE

Vuorovaikutus on antamista ja saamista ihmisten välisessä suhteessa eli sen perusta on sosiaalisen vaihdon ajatus (Kemppinen & Rouvinen-Kemppinen 1998, 2).

Myöhäisrenessanssin tunnetuin kasvatusajattelija oli Johan Amos Comenius (1592 – 1670). Hänen ajatuksiaan lainaten vuorovaikutus opettajan ja oppilaan välillä perustuu ystävällisyyteen, rauhanomaisuuteen ja ennen kaikkea sen tulee edetä riittävän hitaasti ja kiireettömästi. Tärkeää vuorovaikutuksessa on, että tulee ymmärretyksi ja itse ymmärtää toista myös. Toisen kuunteleminen kärsivällisesti, ajan antaminen, kunnioittaminen ja arvostaminen liittyvät toimivaan vuorovaikutukseen. Samaten se edellyttää rauhallista, ystävällistä ja turvallista ilmapiiriä. Tärkeää on myös pystyä hallitsemaan tunteensa eikä antaa niille valtaa. (Sallila & Malinen 2002, 36 – 37.) Nämä samat asiat pätevät vielä tänä päivänäkin vuorovaikutuksessa vaikka aikaa on jo kulunut Comeniuksen ajasta yli kolme sataa vuotta.

Huono vuorovaikutussuhde on silloin, kun opiskelija ja opettaja eivät pääse samalle aaltopituudelle. Opettaja saattaa käyttää niin vaikeata kieltä ja käsitteistöä, että opiskelijat eivät ymmärrä opetusta. Opettajan ja opiskelijoiden vuorovaikutussuhteeseen syntyy silloin herkästi jännitettä ja ongelmia. Haasteensa opettajalle luovat myös opiskelijat, jotka kuuluvat erilaiseen kulttuuriin tai yhteiskuntaluokkaan. (Talib, Löfström & Meri 2004, 130.) Monet opettajien ja opiskelijoiden väliset ristiriidat ovat syntyneet juuri epäonnistuneen vuorovaikutuksen vuoksi. Osapuolet ovat ymmärtäneet toisensa tahattomasti väärin. Jokainen meistä viestii erilailla. Viestimme niin kuin olemme oppineet elämäkokemuksen myötä. (Räsänen, Arikoski & Mäntynen 1999, 192.)

Rakentavan vuorovaikutuksen syntymiselle on edellytyksenä se, että opettaja pystyy kohtaamaan opiskelijansa sekä samalla itse tulee kohdatuksi. Lisäksi opettajan tulee olla herkkä vaistoamaan opiskelijoittensa ajatusmaailmaa ja tuntea heidän kokemusmaailmaansa. Opettajan tulee tiedostaa oma asemansa, auktoriteettinsa ja vastuunsa. Opettaja, joka osaa arvostaa itseään, asiantuntemustaan ja ammattiaan, kykenee olemaan empaattinen ja arvostamaan toisia ihmisiä. Opettajalla on oltava myös taitoa saada luoduksi ympärilleen kasvatuksellista tietoisuutta, opastaa opiskelijoitaan näkemään ja havaitsemaan, mitä

kaikkea voi oppia arjen tilanteista. Sanotaankin, että kaikki ihmiset ovat opiskelijoita ja opettajia kaikissa elämänsä vuorovaikutus- ja kohtaamistilanteissa. (Sallila & Malinen 2002, 44 – 45.)

3 LUOKKAYMPÄRISTÖ JA VUOROVAIKUTUS

3.1 Elämää luokassa

Vuorovaikutus opiskelijoiden kanssa on paljon muutakin kuin pelkästään kommunikointitaitojen hallintaa. Vuorovaikutukseen liittyy persoonallista vastuuta opiskelijoiden etenemisestä tietojen maailmassa, tiedon etsimistä yhdessä opiskelijoiden kanssa sekä huolehtimista siitä, että opiskelijat kehittyvät ja oppivat tämän tiedon avulla.

Opettajan tulee osata olla luontevasti luokassa opiskelijoiden kanssa omana itsenään ja kyettävä keskittymään opiskelijoihin huomioiden heidän tarpeensa. Opettajan tulee itse olla innostunut opetettavasta aiheestaan, saada tämä innostuneisuus tarttumaan opiskelijoihin ja hallita sanallisen sekä ei-sanallisen viestinnän samansuuntaisuus. Tällöin hän ei anna vääriä merkkejä opiskelijoille. (Marckwort 2000, 82 – 83.)

Opiskelijoiden ja opettajien ajatusmaailma ja toiminta on erilaista. Ensimmäiseksi opettajan tulisi pyrkiä hahmottamaan itselleen opiskelijoidensa ajatuksia ja ymmärryksen tasoa. Kun tähän on päästy, voi opettaja soveltaa opetustaan kullekin ryhmälle sopivammaksi. Opettajan lähtökohtana on siis opiskelijoihinsa tutustuminen ja heistä välittäminen.

Opettajien tulee myös hahmottaa, miten opiskelijat jäsentävät opetustilanteet. Tämä hahmottaminen tapahtuu parhaiten asettumalla opiskelijan asemaan ja tarkastelemalla koulua hänen näkökulmasta. Opettajalla on vaikutusvaltaa opiskelijan kehitykseen, joten opettajien tulee muistaa myös etiikan näkökulma. Mikä on oikein ja mikä väärin? Mitkä ovat hyviä tapoja ja mitä on hyvä osata elämää varten? (Kari, Moilanen & Räihä 2001, 78.)

Laineen mukaan peruskoulun perinteinen luokkatila on sellainen, jossa opettajan pöytä on luokan edessä oppilaiden pulpettiriviä vastassa. Ennen opettajan pöytä on ollut korokkeella korostaen hänen asemaansa ja valtaansa oppilaisiin nähden. Aineen vaihtuessa oppilaat

vaihtavat yleensä luokkatilaa ja samaten istumajärjestys on vaihtuva tilanteen mukaan. Oppilaat siirtyvät luokassa pulpetilleen kaikessa rauhassa ilman tungosta ja ryntäyksiä. He keskustelevat, äännelevät ja huudahtelevat luokassa ollessaan. Aikaisemmin oppilaat olivat hiljaisia ja puhuivat vain kysyttäessä, mutta tänä päivänä oppilaat eivät ole hiljaisen alistuneita vaan aktiivisia kyselijöitä ja epäilijöitä. (Laine 1997, 59 – 60.) Luokkatilassa suosituimpia istumapaikkoja ovat seinustat, ikkunanpuoleinen rivistö ja takaosa. Viimeiseksi täytetään keskusta ja etuala. Luokkatila eriytyy myös sukupuolen mukaan eli tytöt istuvat erillään pojista. Luokkatilan istumajärjestys muodostuu saapumisjärjestyksessä, joten se määrittää aina kummalle puolen luokkaa sijoittuu tyttöjen ja poikien puoli. (Laine 1997, 60.)

Osa tästä Laineen kuvauksesta pätee aivan samalla tavalla toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa kuin peruskoulussa. Opiskelijat ovat myös ammatillisessa koulutuksessa erittäin aktiivisia kyselijöitä ja oman mielipiteensä esiintuojia. Ammatillisessa koulutuksessa opiskelijat ajattelevat itsenäisemmin ja samalla kyseenalaistavat opetuksen sisältöä. Opiskelijoille on tullut iän tuomaa kypsyyttä, joten käytöstavat eivät enää ole peruskoulun tasoista villintää. Tosin ammatillisessa koulutuksessa toki voi löytyä villiäkin ryhmiä, mutta opiskelijoiden vapaaehtoinen ammatinvalinta motivoi kuitenkin tiedon hankintaan ja oppimiseen. Istumajärjestyksessä ei ole peruskoulun kaltaista sukupuolijakoa, vaan tytöt ja pojat ovat sulavasti keskenään. Luokkatilat ovat vaihtuvat aineesta riippuen.

Hotelli- ja ravintola-alan opiskelijoiden ajatuksia istumajärjestyksestä:

”Haluan mennä kaverini kanssa luokassa istumaan aina taakse, jotta voin kaverini kanssa jutella, jos tunnin meno ei kiinnosta. Kun olemme takana istumassa, emme häiritä niin paljon toisten opiskelu rauhaa.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

”Ryhmässämme on vain kaksi poikaa, joten sukupuolijakoa ei synny istumajärjestyksellä. Luokkamme on jakautunut erikoistumisen myötä hotellivirkailijoihin ja tarjoilijoihin, tämä näkyy myös istumajärjestyksessä.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

Peruskoulun luokassa on aina ääntä. Oppilaat luovat äänenkäytöllään luokkaan omaa henkilökohtaista tilaansa. Luokassa voi kuulla puheensorinaa, huudahduksia, äännähdyksiä, naurua, rummutusta, viheltelyä, hyräilyä, musiikkia jne. Nykyisin luokassa on enemmän

oppilaiden ääniä kuin opettajan. Perinteinen opettajan auktoriteetivalta hiljaisuutena on mennyttä aikaa ja tilalle on tullut äänen monikerroksisuus ja päällekkäisyys. (Laine 1997, 61 – 62.) Opettaja ei puutu kovasti oppilaiden äänenkäyttöön ja tunnilla metelöintiin, ainoastaan liikkuu luokassa häiriön suuntaan tai katsomalla painokkaasti häiritsijään. Suurimmat äärimmäisyydet toki huomataan ja niihin puututaan, mutta pienimmät jätetään huomioimatta. Muutoin tunti menisi kokonaan luokan äänitason valvomiseen. (Laine 1997, 61 – 62.) Oppilaat eivät myöskään istu enää pulpetissaan kuuliaisesti tunnin alusta loppuun saakka, vaan he saattavat kesken tunnin lähteä pulpetistaan liikkeelle kysymättä opettajalta lupaa. Yleistä on käydä kesken tunnin juomassa vettä tai keskustelemassa kaverin kanssa, joka on toisella puolen luokkaa. (Laine 1997, 65.)

Ammatillisessa koulutuksessa on myös vuosien myötä lisääntynyt opiskelijoiden äänenkäyttö ja liikkuminen luokassa. Opiskelijat keskustelevat tunnin aikana keskenään avoimesti ja puhelimet saattavat häiritä tunnin kulkua. Levottomuutta lisää se, jos opiskelijoilla ei ole mielenkiintoa opetettavaan aineeseen. Kuitenkin opiskelijat ymmärtävät opiskelevansa ammattiin ja työelämää varten sekä, miten tärkeää on hallita erilaisia asioita ja oppia. Tällöin luokan äänitaso ja rauhaton toiminta on vain väliaikaista väsymyksen aiheuttamaa tilaa. Ammatillisessa koulutuksessa luokassa voi olla ääntä, mutta aika harvoin opiskelijat liikuskelevat vapaasti tunnilla miten sattuu. Opettaja enemmänkin liikkuu luokassa kuin opiskelijat.

Opettaja on luokkatilassa aika vähän aikaa pöytänsä takana. Esimerkiksi tunnin aloittamisen perusasetelma näyttäisi yleensä olevan, että opettaja on ikkunanpuoleisella puolella ja pari askelta luokan keskeltä sivummalla, osittain oppilaisiin ja osittain tauluun nähden. Varsinkin opettajan antaessa tehtäviä, seuratessa oppilaiden työskentelyä tai pitäessään luokassa järjestystä yllä on opettaja luokassa liikkeessä. (Laine 1997, 61.)

Oppilaat haluaisivat, että tunnit olisivat mielenkiintoisia. Näin koulupäivät menisivät nopeasti eivätkä tunnit kuluisi vain rutiininomaisesti eteenpäin. Mikäli opiskelijat kokevat opettajan opetettavan aineen turhaksi tai opetustyylin kuivaksi, he protestoivat yrittäen saada tunnit loppumaan aikaisemmin. (Laine 1997, 86.) Tämä asia on aivan samalla lailla niin peruskoulussa kuin ammatillisessa koulutuksessakin. Opiskelijoiden täytyy saada tuntea hyötyvänsä opetettavasta aiheesta ja he kaipaavat perustelua, miksi tämä aihe on niin tärkeä osata. Opettajan on siis osattava motivoida opiskelijoita oikein ja löytää heille sopiva

virikkeellisyyden taso. Opiskelijat kaipaavat vaihtelevia opetusmenetelmiä, jotta tunnit kuluisivat mielekkäästi ja oppiminen olisi vaivatonta. Opiskelijat pitävät eniten käytännönläheisistä tunteista, joissa he itse pääsevät kokeilemaan ja tekemään asioita. Pelkät luennot ja kalvojen seuraaminen koetaan väsyttäväksi ja ei-opettavaiseksi.

”Jos kurssi on tylsä eikä opettaja saa siihen mielenkiintoa, luokkamme kinuaa välituntia tai ruokailua aikaisemmin kuin ne olisi.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

Peruskoulun oppilaat ovat taitavia tekemään monta asiaa yhtä aikaa. Esimerkiksi he pystyvät puhumaan toisilleen, kuuntelemaan opetusta, tekemään tehtäviä ja vielä kaiken lisäksi kuuntelemaan korvalappustereota yhtä aikaa. (Laine 1997, 92.) Ammatillisen koulun opiskelijat eivät jää tässä asiassa yhtään huonommalle. On hyvä taito osata tehdä monta asiaa hallitusti yhtä aikaa niin, että siinä samalla oppii. Tosin opettajan kanssa päällekkäin puhuminen ei ole kohteliasta ja siinä häiritään toisten luokkatovereiden opiskelurauhaa.

Oppilaiden vastarinta peruskoulussa opettajaa kohtaan ei kohdistu niinkään opettajan persoonaan tai oppimiseen, vaan pikemminkin koulun sääntöjä ja tapoja vastaan (Laine 1997, 106). Opettajien auktoriteettimallin pyrkimys on saada oppilaat kuuliaisiksi. Tämä on tuonut eniten ongelmia opettajien ja oppilaiden välille. Nuorten oppilaiden kanssa ei toimi se, että opettaja asettuu heidän yläpuolelleen käskemään, vaan tämä aiheuttaa mm. jatkuvia määrittely-, rajaamis- ja kohtaamisongelmia. Opettaja ei saa oppilaisiin kunnon yhteyttä toteuttaessaan auktoriteettista opetusmallia, vaan syntyy ulkoinen suhde. Avoin vuorovaikutus ei tällöin onnistu. Opettajan korostunut vallan osoitus herättää oppilaissa vastareaktion ja he saattavat yrittää murtaa sitä. (Laine 1997, 111.) Opettajan auktoriteettivalta on muuttunut ajan saatossa. Opettajat ovat enemmän samalla tasolla opiskelijoihin nähden ja tämä on synnyttänyt tasavertaisempia suhteita. Ennen opettaja sai automaattisesti auktoriteetin aseman suhteessa oppilaisiinsa, mutta nykyään opettajat joutuvat ansaitsemaan auktoriteettiasemansa omalla toiminnallaan. (Laine 1997, 114.)

Toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa opettajien auktoriteettimalli on myös vähentynyt ja opettajat ovat opiskelijoihinsa nähden melkein samalla tasolla. Tämä on helpottanut opiskelijoiden kohtaamista, henkilökohtaista auttamista sekä ohjaamista opiskelussa. Opettaja ei ole tänä päivänä auktoriteetti luokassa, vaan enemmänkin ohjaaja, joka auttaa opiskelijaa löytämään oman tiensä oppimisessa.

Opiskelijoiden ajatuksia opettajan auktoriteetista:

”Ei opettaja saa olla auktoriteettinen. Me pistetään silloin vastaan. Osan opettajien kanssa ollaan tosi hyviä kavereita ja voidaan jutella kaikista asioista mitkä eivät edes liity kurssiin. Tämä on hyvä juttu.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

”Jos ope yrittää kovasti olla auktoriteettinen, niin me aletaan villitä enemmän ja opiskelusta ei tule mitään. Päinvastoin jos ope on mukava ja saadaan osallistua tunnin kulkuun opitaankin paremmin.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

Hotelli- ja ravintola-alan opiskelijat kokivat tekevänsä enemmän vastarintaa opettajaa kohtaan, jos hän oli liian kärkevä ja auktoriteettinen. Opettajan tulisi tiedostaa tämä opiskelijoiden suhtautuminen auktoriteettiin ja muuttaa opetustyyliään tältä osin ”pehmeämmäksi”. Tosin opettajan käyttäytyminen on erilaista opiskelijaryhmästä riippuen. Toiset opiskelijaryhmät tarvitsevat enemmän auktoriteettista opetustyyliä kuin toiset. Opettajan on oltava luova ja seurattava käytöksensä aiheuttamaa seuraamusta opiskelijoissa.

Peruskoulun arkikulttuuri ja opettajien näkemykset oppilaista ovat muuttuneet vuosien aikana. Nykyään opettajat toivovat kommunikoivaa, aktiivista ja toimivaa oppilasryhmää. Oppilasihanteena on avoin nuori, joka osaa ilmaista omia ajatuksiaan ja mielipiteitään, vaikka ne olisikin erilaiset kuin opettajalla. Koulun ja opettajien perinteisiä ihanteita ovat olleet oppilaitten kuuliaisuus, kiltteys ja tottelevaisuus. Nämä arvot ovat toki säilyneet tähänkin päivään, mutta rinnalle ovat myös tulleet keskustelu- ja kommunikointitaidot. Opettajat kokevat pahimpina sellaiset oppilasryhmät, jotka ovat passiivisia eivätkä osallistu keskusteluun millään lailla. Edes häiriköiviä oppilaita tunneilla ei pidetä niin pahana asiana kuin sellaisia, jotka ovat vetäytyviä ja tavoittamattomissa. (Laine 1997, 119 – 120.)

Ammatillisessa koulutuksessa toivotaan opiskelijan osaavan edellä mainittuja asioita eli ilmaista omia ajatuksia, mielipiteitään, keskustella ja hallita kommunikointitaitoja. Näitten lisäksi korostetaan opiskelijan sosiaalisia taitoja, itseohjautuvuutta, oma-aloitteisuutta sekä kykyä ajatella monipuolisesti. Nämä ominaisuudet yleensä kehittyvät opiskelijalla ammatillisen koulutuksen aikana.

Peruskoulussa opettaja- ja oppilassuhteeseen vaikuttavat myös aika- ja tilajärjestelmä sidottuna rutiinomaisiin kurssijaksoihin (Laine 1997, 121). Tämä pitää paikkansa myös ammatillisessa koulutuksessa. Itse kukin opettaja saattaa opettaa opiskelijaryhmälle vain yhden kurssin, jolloin opiskelijan tuntemus jää kurssin aikana syntyneeseen vaikutelmaan. Opettajat eivät tällöin ennätä tutustua ryhmiin kunnolla ja ainakin opiskelijan henkilökohtainen tuntemus jää vähäiselle. Tämä on suorassa yhteydessä opettajan ja opiskelijan vuorovaikutussuhteen kehittymiselle. Peruskoulussa opettaja voi opettaa tiettyä ainetta kolmen vuoden ajan, jolloin oppilaan tuntemus on jo hyvä ammatilliseen koulutukseen nähden.

Opettajan tulisi saada luotua oppilaisiinsa hyvä vuorovaikutussuhde, mutta kuitenkin muistaa miettiä, mikä on parhaiten toimiva läheisyyden ja etäisyyden suhde heihin. Liian läheinen suhde oppilaisiinsa voi vaikeuttaa opettajan roolia luokkatilassa. Varsinkin nuoret opettajat voivat samaistua oppilaisiinsa ja samaten oppilaat voivat samastua opettajaansa. Tästä on hyviä ja huonoja puolia. Liiallinen samaistuminen voi toisaalta viedä opettajan valtaa luokassa, mutta toisaalta se voi luoda oppilaisiin motivaatiota ja innostusta. (Förbom 2003, 60.)

”Hyvä suhde opettajaan innostaa käymään tunneilla ja nolottaa aivan jos joutuu olemaan poissa” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006).

Seuraavat asiat luokan ilmapiiristä ja opettajan esiintymistaidoista pätevät niin peruskoulussa kuin toisen asteen ammatillisessa koulutuksessakin.

Luokan hyvä ilmapiiri vaikuttaa kaikkeen, esimerkiksi asiat sujuvat silloin paremmin ja opiskelijoihin saa paremmin kontaktin. Mikäli luokassa on taas huono ilmapiiri, voi tuntua, että kaikesta yrityksestä huolimatta mikään ei suju opiskelijoiden kanssa. Opettajallakin on välillä huonoja päiviä siinä kuin opiskelijoilla. Opettaja ei vain saisi näyttää sitä. Opiskelijoiden suhteet toisiinsa vaikuttavat myös voimakkaasti tähän ilmapiiriin ja esimerkiksi kaikki kilpailu, asemataistelu ja erilaiset tapahtumat luokassa vaikuttavat opetustilanteeseen. (Förbom 2003, 60 – 61.)

Luokkatilan hyvä ilmapiiri lisää viihtyvyyttä, jaksamista ja työtehoa. Erimielisyyksiä ja ristiriitoja ei voi välttää, mutta tärkeää onkin, miten ne ratkotaan. Toimiva ja hyvä ilmapiiri

syntyy silloin, kun kaikki kokevat ympäristönsä turvalliseksi ja saavat olla omana itsenään. Opiskelijoiden tulee tuntee, että saavat oikeudenmukaista kohtelua, tulevat kuulluiksi, nähdyiksi sekä huomioon otetuiksi. (Förbom 2003, 73.)

Luokan hyvään ilmapiiriin vaikuttavat monet asiat ja yksi niistä on opettajan toiminta. Kuitenkin opettajan tulee muistaa, että kaikki ei todellakaan johdu hänestä, vaan että opiskelijaryhmiä on monenlaisia. Toiset ryhmät voivat olla rauhallisia ja aktiivisia sekä toiset taas ylivilkkaita meluisia, joihin kukaan ei saa kunnolla otetta. Opettaja ei saa myöskään vähätellä vaikutustaan ilmapiirin luoja. Jokainen opettaja luo omalla persoonallaan ilmapiirin tahattomasti ja tästä voi olla joko hyötyä tai haittaa. (Förbom 2003, 73 – 74.) Myönteisen ilmapiiriin luomisen opettaja voi aloittaa esimerkiksi tutustumalla opiskelijoihinsa ja harjoittelemalla heidän nimensä. Tällainen opiskelijoiden tuntemus ja kiinnostus on yksi askel kohti parempaa yhteistyötä opiskelijoiden kanssa. Näin opettaja voi puuttua ongelmakohtiin sekä ohjata heitä yksilöllisesti tarvittaessa. Sanotaankin, että ilman vuorovaikutusta opetuksesta puuttuu sielu. (Förbom 2003, 74.)

Passiivinen luokka on haaste opettajalle. Opiskelijat tulisi saada innostumaan opiskelusta. Paras tapa ei kuitenkaan välttämättä ole hoputtaminen tai ahdistelu, vaan päinvastoin se voi laukaista opiskelijoissa vielä voimakkaamman vastareaktion. Aivan samoin, jos luokka on liiankin aktiivinen ja meluinen, ei ryhmän painostaminen ja kieltäminen hiljaiseksi onnistu. Opiskelijat saattavat vain yltyä entisestään puolustamaan käytöstään. Mitä opettaja sitten voi tehdä passiivisen tai yliaktiivisen luokan kanssa? Opettajan on yritettävä kuunnella opiskelijoidensa tarpeita, rohkaista heitä työskentelemään keskenään ja kannustaa arvioimaan sekä kommentoimaan luokassa tapahtuvia asioita. Erittäin tärkeää on siis tukea opiskelijoiden keskinäistä vuorovaikutusta, joka on välttämätön apu oppimiselle. Varsinkin toisilleen palautteen antaminen on arvokas taito. Tällainen vertaispalaute on yleensä paljon tehokkaampaa kuin opettajalta saatu palaute. (Förbom 2003, 62.)

Opettajan esiintymistaidot tulisi olla hyvät. Mitä paremmin ja sujuvammin opettaja on luokan edessä ja ottaa opiskelijat huomioon opetuksessa, sitä varmempaa on saada opiskelijoiden mielenkiinto tunnin kulkuun. Opettajan ulkoinen olemus jo kertoo opiskelijoille paljon. Opettajan ryhti, innostuneisuus, katsekontakti ja äänenkäyttö ovat esimerkiksi osa niistä asioista, jotka vaikuttavat miten opiskelijat ottavat opettajan vastaan. Jos opettaja haluaa luoda hyvän suhteen opiskelijoihinsa ja saada heidät oppimaan, hänen

tulee kiinnittää huomiota edellä mainittuihin asioihin. Opettajan tulee lisäksi olla rohkea ja varma opetettavasta asiastaan eikä turhaan arastella opiskelijoita. Opiskelijat ovat yllättävän tarkkoja huomaamaan, mikäli opettaja ei ole sinut opetettavan aineen kanssa. Tällöin opiskelijat herkästi kyseenalaistavat opetuksen. (Förbom 2003, 66.)

Tämä edellinen pätee varsinkin ammatillisessa koulutuksessa eli opiskelijat huomaavat kyllä, jos opettaja ei ole varma opetettavasta aiheestaan. Tällöin opiskelijat eivät yleensä jää sanattomiksi, vaan alkavat tehdä tarkentavia kysymyksiä, mikä on toisaalta hyvä asia. Tämähän osoittaa opiskelijoiden aktiivisuutta ja mielenkiinnon kohdistumista tunnin kulkuun. Mikäli opettaja ei hallitse asiaa tai on epävarma tiedoistaan, tulee hänen ennemmin myöntää se kuin opettaa väärin. Ammatillisen koulutuksen tarkoitus ei ole aina antaa valmista tietoa tai materiaalia. Opettaja ja opiskelijat voivat yhdessä pohtia ja etsiä sitä oikeaa tietoa. Näin opiskelijatkin oppivat paremmin, kun joutuvat itse pohtimaan ja käsittelemään asioita. Opettajalla tulee toki olla asiasta ymmärrystä, tietämystä ja taitoa ohjata opiskelijoita oikean tiedon suuntaan.

Opettajan rooliin kuuluu olla myös järjestyksen ylläpitäjä ja työrauhan takaaja. Toimiva ja hyvä kuri takaa kaikille opiskelumahdollisuuden rauhallisessa ympäristössä. Kurinpitäminen ei ole kuitenkaan opiskelijoiden nujertamista eikä opettajan vallankäyttöä. Moni opiskelijoista toivoo opiskelurauhaa, mutta eivät uskalla tästä sanoa ”häiriökaverilleen”. Opettajan velvollisuus onkin yrittää luoda luokkaan oppimiselle suotuisa ilmapiiri ilman turhia nipottamisia. (Förbom 2003, 67.)

Luokassa vallitsevaan työrauhaan vaikuttavat monet asiat, kuten esimerkiksi opettajan persoona ja hänen toimintansa. Opettaja on ainut henkilö, joka voi varmistaa ja saada aikaiseksi työrauhan opiskelijoille. Opettajan tulee puuttua rohkeasti vallalla oleviin ongelmiin peräänantamattomasti ja näytettävä opiskelijoille, että opiskelumahdollisuus on hänellekin tärkeä asia. Opettajan tulee selkeästi osoittaa, mitä hän haluaa ja sallii sekä mitä ei halua ja ei salli opetustilassa tapahtuvan. Opettajan on siis jossain suhteessa säilytettävä tietty auktoriteetti opetuksessaan. Tällainen auktoriteetti syntyy opettajalle, kun hän on varma itsestään, uskoo asioihinsa, suhtautuu avoimesti toisiin ihmisiin sekä on asiantuntija ammatissaan. (Förbom 2003, 69.)

Opettajat yleensä saavat opiskelijoiden luottamuksen, kun he ottavat vastuun työstään. Opettajan ei tarvitse yrittää olla opiskelijoille kaveri, vaan riittää, kun osaa olla heille ystävällinen, ottaa huomioon ja kuuntelee tarvittaessa. Opettajakin joutuu välillä hyväksymään, että kaikkien kanssa ei vain voi tulla toimeen ja kaikkia ei todellakaan voi eikä tarvitse miellyttää. Hyvä auktoriteetti on myös sellainen, joka huomaa virheensä ja osaa nauraa itselleen. Opettajan on tärkeää pitää huolta maineestaan ja ennen kaikkea pitää lupauksensa opiskelijoille. (Förbom 2003, 70.)

3.2 Luokkatilan merkitys vuorovaikutukseen

Luokkaympäristö koostuu äänistä, valaistuksesta, lämpötilasta ja kalustuksesta. Mikäli nämä asiat ovat kunnossa ja sopivia sanotaan, että oppiminen ja keskittyminen ovat 20 – 25 prosenttia parempia kuin, jos ne olisivat epäkunnossa. Ympäristötekijät vaikuttavat erilailla ihmisiin. Toiset vaativat täyttä hiljaisuutta pystyäkseen syventymään esimerkiksi tentin lukemiseen ja toiset vuorostaan haluavat kuunnella samalla musiikkia. Aivan samanlaisia eroja on luokkatilassa työskenneltäessä. Toiset haluavat himmeän valaistuksen, kun taas toiset kirkkaan. Toiset tuskastuvat pulpettisysteemiin ja toisille on aivan sama minkälaisissa tuoleissa istuvat. Opettajan tulisi muistaa, että hän voi tietyillä osin vaikuttaa luokkatilaan ja täten parantaa vuorovaikutusmahdollisuutta. Esimerkiksi opettajan olisi hyvä ottaa selville, missä luokassa milloinkin on ja miten hän voisi muuttaa luokassa pulpetti- ja istumajärjestystä. (Marckwort 2000, 76.)

Pöytä- eli pulpettimuodoilla on merkitystä opiskelijoiden oppimiseen. Mikäli pulpetit on asetettu opettajan opetusmenetelmään nähden epäsopivasti, opiskelijat eivät esimerkiksi näe kunnolla opettajaa tai kalvoja luokan edestä. Samoin ryhmätöitten tekeminen voi olla hankalaa vääränlaisen pöytämuodon takia. Silloin ryhmänjäsenet eivät pysty parhaalla tavalla keskustelemaan keskenään tai istuma-asento on huono.

Hotelli- ja ravintola-alan opiskelijoiden ajatuksia pöytämuodon merkityksestä oppimiseen:

”Ihan sama minkälainen pöytämuoto on luokassa, mutta itse pitää saada päättää istumapaikoista. Opettajan määräykset istumajärjestykseen on aivan ala-aste touhuja!”
(Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

”Oppimisen kannalta ei oo merkitystä pöytämuodoilla tai istumajärjestyksellä. Tai no takana istujat juttelevat enemmän, joten edessä istujat varmaan kuuntelee opettajaa paremmin.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

”Oppimisen kannalta on aika suuri merkitys pöytämuodoilla, näkee esim. taululle ja kuulee käytävät asiat.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

”Sellainen, että opettaja ja opiskelija näkevät hyvin toisensa esim. puolikaari voisi toimia hyvin.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

Haastattelun aikana moni opiskelijoista havahtui ajattelemaan luokkatilan viihtyvyyden ja pöytämuotojen merkitystä oppimiseen. Osan mielestä niillä ei ollut merkitystä ja osa taas koki ne tärkeänä oppimisen kannalta. Opiskelijoiden ajatukset pöytä- eli pulpettimuodon merkityksestä oppimiseen olivat siis vaihtelevia.

Perinteinen luokkamuoto on, että opiskelijat istuvat suorissa rivissä opettajan vastapäätä. Tällainen istumajärjestys on jäykän oloinen, koska opiskelijat eivät näe toisiaan kunnolla ja vuorovaikutus jää näin puutteelliseksi. Opettaja ei voi kunnolla teettää opiskelijoilla erilaisia aktiviteettejä, koska esimerkiksi heidän jakaminen ryhmiin on hankalaa. (Marckwort 2000, 76.)

Ammatillisessa koulutuksessa käytetään yleensä perinteistä pöytämuotoa. Opiskelijat ovat tottuneet siihen jo peruskoulusta lähtien, joten he eivät välttämättä tiedosta, että voisi olla toisenlaisia mahdollisuuksia järjestää pulpetit luokkatilassa. Näin ollen opiskelijat eivät osaa vaatiakaan muunlaista järjestystä luokkaan.

”Perinteinen pöytämuoto on hyvä, ei tarttee muuta. Näkee opettajan koko ajan sekä kalvot.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

Perinteisestä pöytämuodosta hieman joustavampi istumamuoto on kaareva, eteenpäin auki olevat tuolirivit. Vuorovaikutus mahdollistuu paremmin ja asetelma on muutoinkin joustavampi. (Marckwort 2000, 77.)

U-muotoinen istumajärjestys sopii noin 25 hengelle. Se on juuri sopiva opiskelija ryhmille, jotka ovat yleensä viisitoista henkisiä. Opettajan ja opiskelijoiden vuorovaikutus on tässä mallissa hyvä. Opiskelijoiden keskinäinen vuorovaikutus voi tosin jäädä vajavaiseksi, koska he eivät näe samalla puolella istuvia kunnolla. (Marckwort 2000, 77.)

”Kaareva pöytämuoto on ollut joskus ja oli kiva vaihtelu. U-pöytä vois olla kiva myös. Opettaja pääsis lähelle opiskelijoita, mut tosin opiskelijat eivät näkisi kunnolla taululle eikä kalvoja. (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

Opiskelijoiden vastauksista huomaa, että he ovat tottuneet kalvoihin ja he huolehtivatkin siitä, että näkyvyys taululle sekä piirtoheittimelle olisi hyvä.

Avoin puoliympyrä ilman pöytiä sopii hyvin pienille opiskelijaryhmille, joten tätä voi aika harvoin käyttää. Tällainen istumamuoto olisi kuitenkin hyvä kaikkien, niin opettajan kuin opiskelijoidenkin välisen vuorovaikutuksen onnistumiseksi, koska pöydät eivät ole välissä häiritsemässä. Pöytien sijaan opiskelijat voivat käyttää kirjoituslustoja, jos tarvitsevat tehdä muistiinpanoja. (Marckwort 2000, 78.)

Pöydittäin ryhmittely sopii silloin hyvin, kun on tarkoitus tehdä ryhmätöitä. Tällainen pöytämuoto edistää kiinteiden ryhmien muodostumista. Mikäli haluaa välttää tätä, voi laittaa opiskelijat kiertämään pöydästä toiseen. Tärkeää tässä pöytämuodossa on, että kaikilla on hyvä näköyhteys opettajaan. (Marckwort 2000, 78.)

Pulpeteista voi ja kannattaa tehdä erilaisia pöytämuotoja opetustilanteelle sopivia. Pöytämuodoilla voi parantaa kaikkien luokassa olevien välisiä vuorovaikutussuhteita ja oppimistilanteesta tulee näin ollen mielekkäämpi.

Ammatillisen koulutuksen opetuksessa on alettu tiedostaa luokan viihtyvyyden ja pöytämuotojen merkitystä opettajan ja opiskelijoiden vuorovaikutussuhteeseen. Opiskelijoiden määrä, luokan koko, opettajan opetettava aine sekä opetusmenetelmä määräävät minkälainen pöytämuoto on luokassa toimivin. Oikeanlainen pöytämuoto luokassa parantaa opiskelijoiden syventymistä opiskeltavaan asiaan ja lisää motivaatiota.

Ammatillisessa koulussa haittana on, että opettajat vaihtavat myös luokkatilaa eri opiskelijaryhmien kohdalla. Opettajalla ei ole siis omaa luokkaa, jonne opiskelijaryhmät tulisivat. Näin opettajalle voi tulla kiire tunnin alussa muokata luokkaa uuteen uskoon. Tämä on yksi niistä syistä, miksi käytetään paljon perinteistä luokkamuotoa.

4 VUOROVAIKUTUS OPPIMISTILANTEESSA

Oppimistilanteessa kohtaa monta ihmistä yhtä aikaa, joten oppimistilanne sisältää satunnaisuutta (Sallila & Malinen 2002, 86). Opettaja voi ja pitääkin suunnitella tuntinsa sisällöt ja aikataulut, mutta ne eivät välttämättä toteudu aivan niin kaavamaisesti kuin on ajateltu. Opettajan on osattava kuunnella opiskelijoita ja heidän oppimistarpeitaan sekä edetä sen mukaisesti aiheessaan. Välillä kenties on otettava takapakkia ja välillä riennettävä toiseen asiaan, kiinnostuksen tai opiskelijoiden tarpeen mukaisesti. Muistettava on kuitenkin opetussuunnitelman kriteerit kurssista.

Opettajan ja opiskelijan vuorovaikutuksessa on oleellista, että osataan kuunnella toista avoimesti ja pystytään näkemään asiat toisen näkökulmasta. Opettajalla täytyy olla siis ymmärrystä siitä, mitä asiat merkitsevät opiskelijalle itselleen eikä vain ajatella omaa kantaansa. Ymmärrys ja hyväksyntä on kuitenkin muistettava pitää erillään toisistaan. Opettaja auttaa opiskelijaa kertomaan asioistaan kyselemällä sopivilla kysymyksillä ja samalla opettajalle itsellekin tulee asia paremmin hahmotettua. (Sallila & Malinen 2002, 246.)

Mistä asioista opettajan ja opiskelijan vuorovaikutus oppimistilanteissa sitten koostuu? Lähden aukaisemaan asiaa pohtimalla, minkälainen voisi olla esimerkki tuntienkulku ja miten siellä näkyy opettajan ja opiskelijoiden välinen vuorovaikutus. Tuntienkulku etenee yleensä aloituksesta mahdollisten tehtävien antamiseen, motivointiin, ohjaukseen, palautteen antamiseen sekä arviointiin.

4.1 Tunnin aloitus ja tehtävän antaminen

Opetustunnit voivat olla teorialunteja tai ammatillisessa koulutuksessa myös käytännöntunteja. Kuitenkin kaikki tunnit kulkevat suurin piirtein samaa kaavaa noudattaen.

Tunnit alkavat opettajan johdatellessa aiheen pariin. Aiheeseen tutustuminen voi tapahtua opettajan luennoimisella ja opiskelijoiden kuunnellussa tai sitten keskustelemalla eli opettajan ja opiskelijoiden välisen vuorokeskustelun avulla. Opettajan tulee pyrkiä saamaan jo tässä vaiheessa opiskelijat kiinnostumaan ja motivoitumaan aiheesta.

Opettajan tulisi muistaa, että aina ei ole tärkeää jakaa opiskelijoille kaikkea tietoa, vaan tärkeämpää olisi, että opetettu tieto, tulisi myös ymmärretyksi ja omaksutuksi. Toisin sanoen, jos annetaan tiedostamme kuusikymmentä prosenttia ja opiskelijat omaksuvat siitä kahdeksankymmentä prosenttia, on se paljon parempi kuin, että jos annetaan sata prosenttia ja opiskelijat omaksuvatkin tiedosta vain kymmenen prosenttia. (Marckwort 2000, 8.)

Aiheeseen tutustumisen jälkeen opettaja voi antaa opiskelijoille yksilö- tai ryhmätyön, joka toteutetaan laajuudesta riippuen tuntien aikana luokkatilassa tai etätehtävänä. Tehtävän anto on tehtävä huolellisesti, pyrkiä selkeyteen, kertoa tavoitteet, aikataulu ja perustella, miksi tehtävä tehdään sekä miten tehtävä arvioidaan.

Opiskelijoiden näkemyksiä tehtävän annosta:

Hotelli- ja ravintola-alan opiskelijat kokivat opettajien tehtävänannot epäselkeinä ammatillisessa koulutuksessa. Opiskelijat eivät saaneet kunnon kuvaa siitä, mitä heidän tulee tehdä, minkälainen on tehtävän toteutustapa ja mitä he oppivat tämän tehtävän avulla.

”Tehtävän anto on useasti epäselvää ja ei ole aavistustakaan mitä pitäisi tehdä. Itsensä pitää olla aktiivinen ja kysellä opettajalta selvityksiä.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

”Jos on epäselvää tehtävästä niin ei ole motivaatiota tehdäkään sitä. Selkeyttä tehtävien antoon!” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

Opiskelijat toivoivat opettajilta selkeitä ohjeita tehtävien tekemiseen. Selkeyttä tehtävien antamiseen toisi esimerkiksi kirjallisesti tehtävän antaminen, eikä vaan suullisesti tunnilla kerrottuna. Kaikki opiskelijat eivät välttämättä ole paikalla tehtävänannon aikana, joten kirjallisesti annettun tehtävän ansiosta, jokainen kuitenkin tietäisi, mitä tehdä ja missä

aikataulussa. Kirjallisen tehtävän antoon opettajat joutuisivat myös itse syventymään paremmin ja siitä tulisi siten tarkempi sekä perusteellisempi ohjeistus opiskelijoille.

4.2 Ohjaus

Opettajan tulee tehtävänannon jälkeen tarkistaa, onko tehtävä ymmärretty oikein ja pääseekö jokainen ryhmä etenemään sen kanssa. Tämä vaihe on ohjausvaihetta. Opettaja ohjaa opiskelijat tehtävän pariin ja varmistaa asioiden etenemisen oikeaan suuntaan. Vuorovaikutus on ohjaustilanteessa molemmin puoleista eli opettaja kertoo tehtävän ja esimerkiksi kysellen varmistaa ymmärryksen tason. Opiskelijat kuuntelevat ohjeet ja voivat tehdä lisäkysymyksiä tarkentaessa ohjetta. Opettaja jatkaa ohjausta tehtävän etenemisen aikana ja on valmiina auttamaan, jos ryhmät kokevat tarvitsevansa apua ja lisää selvennystä tehtävään. Vuorovaikutus on tällöin ohjauksessa opettajalla toisen kuuntelemista, kyselemistä, motivoimista ja rohkaisemista. Opiskelijan puolelta vuorovaikutus on myös pitkälti kuuntelemista ja kyselemistä sekä kenties motivaation etsimistä luodakseen itselleen kiinnostusta aiheeseen ja ymmärrystä, miksi tämä tehtävä on tehtävä, mitä tästä hyötyy ja kenties oppii.

Minkälaista ohjausta opiskelija tarvitsee ja saa opettajalta kurssin aikana?

Opiskelijat tarvitsevat opettajalta monipuolista ja selkeää ohjausta siitä, miten päästään kurssin tavoitteisiin ja näiden tavoitteiden oppimiseen ettei tieto jäisi vain pinnalliseksi tiedoksi. Opettajan tulisi antaa ohjausta automaattisesti sekä pyydettyä. Opettajan on seurattava kurssin aikana opiskelijoiden työskentelyä ja oppimisen tasoa, jotta hän osaa oikeaan aikaan ja oikealla tavalla antaa ohjausta. Seuraavaksi hotelli- ja ravintola-alan opiskelijoiden näkemyksiä siitä, minkälaista ohjausta he tarvitsevat ja saavat opettajalta:

”Ihan perusohjausta missä vastataan kysymyksiin, ollaan rehellisiä ja kannustetaan.”
(Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

”Ohjauksen tulisi olla selkeää, tarpeeksi omistautuvaa ja opettavaista.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

”Opettajalta pitää itse pyytää ohjausta, niin sitten saa. Kysyä voi missä vain tunnilla tai esim. käytävällä. Tosin opeilla on aina kiire välitunnilla, joten vastaus voi jäädä epäselväksi.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

”Yleinen ohjaus tunnilla, yksittäistä ohjausta esim. tunnilla pyydettyä tai ilmankin sekä välitunneilla, mikäli on asiaa. Sovittu aika onnistuu myös, ja yleensä eniten hyötyä.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

Hotelli- ja ravintola-alan opiskelijat kokivat tarvitsevansa ohjausta kurssien aikana, jotta tietäisivät, mitä pitää tehdä, millä lailla, missä aikataulussa ja mitä pitää parantaa oppimisen kannalta. Osa opiskelijoista koki, että saivat riittävästi ohjausta tunnilla ja varsinkin silloin, kun itse oli aktiivinen ohjauksen haussa. Opiskelijat pitivät siitä, että opettajia oli helppo lähestyä ja kysyä lisäohjausta tarvittaessa.

Minkälainen vuorovaikutus on toimivin ohjauksessa?

Opiskelijat kokevat toimivan vuorovaikutuksen olevan tärkeää ohjauksessa. Mikäli vuorovaikutus ei toimi ohjauksen aikana, opiskelija jää epätietoiseksi tavoitteista ja mihin asioihin tähdätä oppimisen kannalta. Huonon vuorovaikutuksen vuoksi opiskelijat eivät välttämättä uskalla kysellä riittävästi opettajalta neuvoa ja jäävät oman onnensa nojaan.

”Ohjauksessa vuorovaikutuksen tulisi olla rento, molemmat osapuolet yleensä kuuntelevat ja ymmärtävät.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

Opettajan rooli on vuosien myötä muuttunut auktoriteetista oppimisen ohjaajaksi ja tukijaksi. Nykyään painotetaan, että oppija on aktiivinen tiedon rakentaja sekä oppiminen sosiaalinen tapahtuma. Tällöin muodostuukin erittäin tärkeäksi opiskelijan ja opettajan välinen vuorovaikutussuhde. Vuorovaikutuksessa annetaan ja kehitetään edellytyksiä elämässä tarvittavien tietojen ja taitojen oppimiselle. Opettajan tulee seurata opiskelijoidensa työskentelyä ja kehittymistä. Esimerkiksi opiskelijan ja opettajan kahden keskeisten keskustelujen avulla, opettaja voi tarkentaa käsitystään opiskelijan kehityksestä ja tarjota näin paremmin tukevaa ohjausta. (Kari, Moilanen & Räihä 2001, 105 – 106.)

Ohjauksen tavoitteet opetuksessa

Opiskelijan oppimisprosessiin liittyy voimakkaasti vuorovaikutus ja ohjaus.

Ohjauskeskustelujen tarkoitus on auttaa opiskelijaa tiedostamaan ja jäsentämään paremmin opittavaa asiaa, tämän asian merkitykselliseksi tekeminen itselleen, arvioivan ajattelun oppiminen sekä ammatillisen kasvun tukeminen. (Savon koulutuskuntayhtymä 2005.)

Opettaja ohjaa opiskelijoita etenemään opinnoissaan tiettyjä tavoitteita kohti. Nämä tavoitteet on määritelty kurssikohtaisesti opetussuunnitelmassa. Jokainen opiskelija etenee omalla opiskelutyyllillään ja persoonallaan tavoitteita kohti. Opiskelijan henkilökohtaiset ominaisuudet on opettajan otettava huomioon ohjauksessaan. Ohjauksen tavoite on mm. tukea opiskelun aikana syntyviä erilaisia prosesseja, opintovaiheita ja valmentaa opiskelijaa työelämää varten.

Savon ammatti- ja aikuisopisto tuottaa niin yleissivistävää että ammatillista osaamista.

Tarkoituksena on saada aikaiseksi opiskelijassa kokonaisvaltaista ammatillista kasvua sekä ammatin vaatimaa ydintiedon omaksumista ja hallintaa. (Savon koulutuskuntayhtymä 2005.)

Miten ja miksi ohjataan opiskelijaa

Opiskelijaa voidaan ohjata tunnilla yksilöllisesti tai ryhmässä. Tämä riippuu siitä, miten opettajalla on aikaa ja minkälainen ohjaustyyli sopii parhaiten opiskelijan oppimisen kannalta. Kaikki opiskelijat eivät pidä toisten kuullen ohjaamisesta ja näin ollen ohjauksen hyöty ei mene kaikilta osin perille. Opiskelija voi puolustautua laittamalla puolustusmekanismin päälle, jolloin ohjaus ei onnistu toivotulla lailla. Tällöin opettajan on syytä miettiä yksilöohjauksen tarvetta, jossa opettaja ja opiskelija voivat rauhassa keskustella tarvittavista asioista. Tämä ohjaustilanne voi tapahtua tunnin aikana, käytäväkeskusteluna tai sovittuna aikana esimerkiksi opettajien huoneessa.

Ryhmäohjauksessa opettajan on otettava huomioon tasapuolisuus ja mietittävä, mitä asioita voi sanoa kaikkien kuullen, ettei loukkaa opiskelijan persoonaa ja yksityisyyttä.

Ryhmäohjaus toimii esimerkiksi ryhmätöitä tehdessä, jolloin ohjaus koskee kaikkia osapuolia.

”Yleensä ohjaus on ryhmäohjausta ja jos tarvii tarkempaa, niin sitten käy yksin kysymässä jos tarvitsee apua asioissa.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

Opettaja antaa ohjausta sen takia, jotta opiskelijat saavuttaisivat oppimisen ja opiskelun kannalta tärkeitä tavoitteita eli oppisivat kurssin asiat ja osaisivat näin ollen hyödyntää oppimiaan asioita työelämässä. Opettaja ohjaa opiskelijoita heidän ammatillisessa kasvussaan kohti alansa asiantuntijuutta.

4.3 Motivointi

Opiskelijoiden motivaatioon, erityisesti heikompien opiskelijoiden motivaatioon vaikuttaa voimakkaasti opetuksen vuorovaikutuksen laatu. Mitä motivaatiolla sitten tarkoitetaan? Motivaatio on voima, joka ohjaa, virittää, ylläpitää, ehkäisee sekä säätelee yksilön tekemistä. ”Motivaatio ilmentää kolmen käyttäytymistä virittävän ja säätelevän komponentin systeemiä.” (Lehtonen & Hiltunen 2002, 13 – 15.) Nämä kolme motivaatiotekijää ovat tavoitteet, tunteet ja odotukset. Tavoitteet ovat sellaisia, että ne ohjaavat ja suuntaavat yksilön toimintaa. Tunteet sekä emotionaaliset kokemukset vuorostaan virittävät ja ehkäisevät tavoitteellista toimintaa. Viimeisenä odotukset sekä uskomukset tehostavat tai ehkäisevät tiettyyn päämäärään menevää käyttäytymistä. Ympäristö vaikuttaa lisäksi näihin edellä mainittuihin tekijöihin. (Lehtonen & Hiltunen 2002, 15.) Oppimisvaikeudet voivat välillä johtua myös motivaation alhaisuudesta eikä niinkään kykyjen puutteesta tai laiskuudesta. Tällaiset motivaatio-ongelmat ovat yhteydessä mm. opiskelijan ja ympäristön vuorovaikutussuhteiden laatuun. (Lehtonen & Hiltunen 2002, 34.)

Tavoiteorientaation merkitys opiskelijoiden koulusuoritukseen on suuri. ”Tavoiteorientaatio viittaa siihen, minkälaisen merkityksen oppilas antaa laajemmin koulun toiminnalle ja tarkemmin koulusuoritukselle.” Opiskelijat antavat kullekin tilanteelle merkityksen eli he tulkitsevat tilanteen, jolloin tämä tulkinta suuntaa heidän toimintaansa. Jokaiselle opiskelijalle syntyy siis omanlaisensa tavoitteensa. Tavoitesuuntaus vaikuttaa mm. miten opiskelija suuntaa tarkkaavaisuutensa oppimistilanteessa, miten toimii siinä ja mitä hän kaiken kaikkiaan oppii. Motivaatioon liittyviä kysymyksiä, mitä opiskelijat kyselevät opettajaltaan ovat, miksi ja mitä varten opiskelen tätä asiaa. (Lehtonen & Hiltunen 2002, 16.)

Opiskelijoiden tavoitteita ohjaa myös se, miten hyvin he osaavat tulkita opettajien ohjeita eri tehtäviin. Mikäli ohjeet jäävät epäselväksi, opiskelijoille tavoitteet eivät hahmotu, jolloin myös motivaatio laskee. Opiskelijoiden motivaatio säilyy ja pysyy yllä silloin, kun he kokevat opetuksen johdonmukaisena ja itsemääräämistä tukevana. Lisäksi motivaatiota lisää opettajan innostuneisuus ja opettajan kyky ymmärtää opiskelijoitaan. (Lehtonen & Hiltunen 2002,19.)

Opettajan vuorovaikutus opiskelijoiden kanssa sisältää siis voimakkaasti myös motivoinnin. Opettajan tulisi pystyä opetuksen myötä motivoimaan opiskelijoitaan aina parempaan ja parempaan suoritukseen. Motivointi vaikuttaa itseluottamuksen ja innostuksen syntymiseen sekä säilymiseen. Ihmiset, jotka ovat hyvin motivoituneita, pystyvätkin ihan mihin tahansa. Motivointi edellyttää kuitenkin, että on olemassa selkeät tavoitteet, mihin tähdätään sekä ihmisillä tulee olla myönteinen perusasenne ja itseluottamusta. (Kemppinen & Rouvinen-Kemppinen 1998, 38.)

Opettajan tulee olla opetuksessaan innoittava ja pyrkiä koskettamaan opiskelijoidensa tunteita. Näin opiskelijat olisivat motivoituneita tunneilla ja seuraisivat opetusta. Opettaja ei voi siis rutiininomaisesti opettaa ainettaan, vaan hänen tulee ottaa huomioon opiskelijaryhmän tietämys asioista, motivaationtaso sekä mitkä keinot toimivat tälle ryhmälle innostavasti. Opetuksessa tulee antaa tilanearviolle ja intuitiolle runsaasti tilaa. (Sallila & Malinen 2002, 25.) ”Opettajan sanoilla on virikkeellinen tehtävä. Ne voivat innostaa oppijaa itse etsimään todellisuudesta sellaisia puolia, joita hän ei vielä tunne. Opettajan sanallinen virike on näin edistänyt oppimista.” (Sallila & Malinen 2002, 30.) Opettajan tulee olla itse innostunut työstään ja opetettavasta aiheestaan. Jos näin ei ole, opiskelijat herkästi vaistoavat tämän ja heiltä myös karisee viimeinenkin motivaatio pois. Opettajan halutessa virittää opiskelijansa johonkin tiettyyn tunnetilaan, tulee hänen muistaa, että paras keino siihen on olla itsellään samanlainen tunnetila. (Sallila & Malinen 2002, 31.)

Opettajan ja opiskelijan vuorovaikutussuhteen laatu vaikuttaa paljon opiskelijan motivaatioon. Mikäli opettajan ja opiskelijan vuorovaikutussuhde ei toimi, silloin ei myöskään opiskelija motivoitu tunnin aiheeseen. Opiskelijan mielenkiinto kohdistuu johonkin muuhun, kuin opittavaan asiaan. Oppimista ei silloin tapahdu.

*”Jos opettaja ei jaksa kiinnostua oppilaan oppimisesta, motivaatio pienenee runsaasti.”
(Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)*

”Huonossa vuorovaikutuksessa ei enää esim. uudelleen viitsi kysyä, jos ei jotain tajua. Ei opi ja jää siten jälkeen.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

”Ei kiinnosta tulla tunnille, jos vuorovaikutus ei toimi. Opiskelu halut häviävät.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

Opettajan tulisi opetuksen aikana kiinnittää huomiota siihen, miten kohtelee opiskelijoita luokassa, minkälainen on vuorovaikutuksen laatu opiskelijoiden kanssa, toimiiko vuorovaikutus vai ei sekä mitä opettajan tulisi tehdä muuttaakseen huonoa vuorovaikutusta? Opettajalla on vastuu seurata ja kehittää vuorovaikutussuhdettaan opiskelijoihin nähden. Jokainen opettaja käyttää siihen erilaisia keinoja, mitkä sitten kokee itselleen ja opiskelijaryhmälle sopivaksi. Seuraavana hotelli- ja ravintola-alan opiskelijoiden näkemyksiä siitä, millainen opettajan ja opiskelijan vuorovaikutussuhde parantaisi opiskelijan motivaatiota:

”Opettajalla olisi aikaa ja kiinnostusta.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

”Sovitteleva, rento ja jos on vaikka joku ongelma, siihen tulisi löytää ratkaisu.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

”Positiivinen asenne... Molemminpuolinen ymmärrys.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

”Että opettaja huomioi kaikki ryhmässä.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

Käytännön toimia opiskelijoiden motivaation lisäämiseksi

Opettajan tulee muistaa ja tiedostaa, ettei motivaatio ole pysyvä ominaisuus, vaan erilaisten tekijöiden yhteisvaikutuksesta muodostuva mielentila. Opiskelijaa ei voi pakottaa innostumaan jostakin kurssin aiheesta, vaan motivaatiota voidaan yrittää synnyttää erilaisin keinoin. (Karvonen 2001.) Opettajan tulisi tuntea opiskelijoita yksilöllisesti, jotta hän voisi

löytää opiskelijoilleen sopivat motivaatiota lisäävät menetelmät. Opiskelijoiden motivaatioon vaikuttaa monet asiat, kuten opetettava asia, hänen omat aikaisemmat oppimiskokemuksensa, elämäntilanteensa jne.

Opettajat ovat käyttäneet esimerkiksi seuraavia keinoja lisätäkseen ja synnyttääkseen opiskelijoiden motivaatiota:

- antaneet opiskelijoille enemmän vastuuta
- opetusmuotojen ja -menetelmien monipuolinen käyttö
- opiskelijoiden yksilöllisten tavoitteiden mukaiset tehtävät
- käytännönläheisyys opiskelussa
- aikaansaannosten huomioiminen sekä kannustaminen ja tukeminen oppimisessa
- yksilöllinen ohjaus ja opiskelijan tuntemus
- joustava ajankäyttö (koska on eritasoisia opiskelijoita)
- arvioinnin ja palautteen tulee olla kannustavaa ja oikeudenmukaista sekä ohjata motivaatio tuleviin tehtäviin. (Karvonen 2001.)

Opiskelijoiden näkemyksiä motivaation kasvattamiseksi:

”Opettaja voisi kysyä, mikä opetusmenetelmä kiinnostaa (ryhmätyöt, tietokone jne.). Luomalla luotettavuuden tuntua itseensä. Hyväksymällä erilaiset kommentit ja vastaukset. Opettajan on rentouduttava tehtävissään.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

”Voi kertoa, jos oppilas on oppinut jonkun jutun, niin itseluottamus kasvaa ja innostuu aiheesta enemmän.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

”Opettaa innostavasti ja mielenkiintoa herättävästi. Tekee aineesta kiinnostavan, vaikka aine ei sitä olisi.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

”Rohkaisemalla, kannustamalla, myös mukavia tehtäviä.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

Opettajien havaitessa opiskelijoissaan motivaation puutetta kurssin aihetta kohtaan, kannattaisi heidän kysellä opiskelijoilta itseltään, kuinka lisätä sitä. Opiskelijoilla on paljon hyviä ideoita, miten heidän motivaationtasoa saisi nostettua.

Palaute annetaan pitkälti kirjallisena, mutta ajankäytöstä riippuen voidaan antaa myös suullisesti joko yksilöllisesti tai ryhmässä. Suullisen palautteen hyviä puolia on siinä, että molemmat osapuolet eli opettaja ja opiskelija voivat kohdata toisensa avoimesti ja ilman turhia jännitteitä. Näin palaute saavuttaa suurimman hyödyn. Yksilöllistä palautetta voidaan antaa sovitulla ajalla luokassa tai opettajainhuoneessa tai sitten käytäväkeskusteluna.

Tekniikka on tullut kirjallisen palautteen avuksi ja välttämättä paperilla palautetta ei enää näe. Opiskelija voi lukea opettajalta saamaansa palautetta esimerkiksi sähköpostistaan. Tämä on varsinkin opettajille ajansäästöä ja nopeuttaa palautteen antamista opiskelijoille. Negatiivisena puolena tässä on molemminpuolisen vuorovaikutusmahdollisuuden vähyys. Palaute voidaan ymmärtää väärin eikä opettaja välttämättä tiedä sitä ellei opiskelija itse ala kysellä selvitystä. Monesti opiskelija tyytyy palautteeseen eikä mahdollisesta epäselvyydestä huolimatta lähde tarkentamaan sitä.

Palautteen antamisessa on opettajan huomioitava opiskelijan tunteet ja hänen kykynsä sekä halunsa ottaa vastaan niin positiivista kuin rakentavaa palautetta. Kaikille opiskelijoille ei voi siis antaa palautetta samalla kaavalla, vaan on otettava yksilötekijät huomioon. Palautteen antamisesta löytyy useita eri malleja, miten olisi hyvää antaa palautetta. Käytetyin malli on niin sanottu hampurilaismalli. Tämä tarkoittaa sitä, että palaute koostuu kolmesta osasta kuten hampurilainenkin. Ensin on sämpylä osa, jonka aikana on tarkoitus antaa positiivista ja kannustavaa palautetta. Lihaosassa annetaan kritiikkiä sekä ehdotuksia suorituksen parantamiseksi ja taas sämpyläosassa annetaan lisää myönteistä palautetta. Tällaisen hampurilaismallin tarkoitus on jättää päällimmäiseksi mieleen hyviä asioita, jotka motivoivat opiskelijaa jatkamaan opiskelua ja parantamaan suoritusta. (Helsingin yliopiston kielikeskus)

Palautteen lopuksi opettajan kannattaa vielä hiukan kehua, rohkaista tai lieventää asiaa varsinkin, jos on ollut paljon huomautettavaa. Heikommassakin työssä on aina jotain hyvää sanomista ja tämä kannattaa tuoda esille opiskelijalle itselleen. Palaute tulee siis antaa mahdollisemman kannustavasti ja ilman loukkauksia.

Opettajan tulisi muistaa aina varata riittävästi aikaa palautteen antamiselle, koska kiireessä annettu palaute ei onnistu kunnolla. Kiire häiritsee opettajan ja opiskelijan välisen vuorovaikutuksen syntymistä. Asiat saattavat jäädä kesken tai voi herkästi syntyä

väärinkäsityksiä, koska ei ole ennätetty kunnolla kertoa asioista. Opettajan tulee antaa palautetta rakentavasti, tasapainoisesti ja ennen kaikkea rehellisesti. Palautteen on myös kohdistuttava oikeisiin asioihin opiskelijan oppimisen kannalta. Varottava on kohdistamasta kritiikkiä opiskelijan persoonaan tai antaa edes tällaista ajatusta opiskelijalle. Opiskelija, jolla on huono minäkuva, voi kokiessaan persoonaansa loukattavan, asettua puolustuskannalle. Tällöin rakentava palaute menettää merkityksensä.

Opiskelija haluaa saada palautetta opettajalta:

”Henkilökohtaisesti eli suullisesti olisi kiva kuulla kuinka on pärjännyt ja ennen kaikkea rehellisesti sekä suoraan.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

”Myös jotain positiivista on kuultava jos negatiivistakin.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

”Rehellisesti kertoen missä mennään, mikä on onnistunut hyvin ja missä pitäisi parantaa.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

”Palautetta olisi hyvä saada kesken kurssinkin eikä vaan lopussa!” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

Yleensä jokainen opiskelija haluaa saada palautetta kurssin aikana tai sitten lopussa. Ilman palautetta opiskelija ei tiedä, miten kurssi on mennyt ja missä olisi vielä parantamisen varaa. Pelkkä numeroarvosana kokeesta ei välttämättä kerro opiskelijalle mitään, vaan olisi myös hyvä saada suullista palautetta. Oppimisen kannalta kunnan palautteen saaminen on oleellista.

Millaista palautekeskustelun tulisi olla?

Palautekeskustelun tulisi olla mahdollisemman tehokasta. Tehokkuuteen päästään niin, että opettaja antaa selviä ja konkreettisia sanomia. Tällöin opettajan sanat, eleet, ilmeet eivät ole ristiriidassa keskenään ja opiskelijan on helppo ymmärtää sekä seurata opettajan palautteen antamista. Katsekontaktilla on suuri vaikutus palautteen antamistilanteessa.

Keskustelutilanne muodostuu vaikeaksi, jos toinen osapuoli pälyilee toisaalle. Tällöin keskustelun aloittaminen ja ylläpitäminen on työlästä. Palautteessa on oleellista antaa

palautetta vain itse asiasta ja tekemisestä eli ei puututa henkilöön ja hänen persoonaansa. Palautteen antamistilanne kasvotusten saattaa olla vaikea tilanne opiskelijalle ja hän saattaa olla varautunut, jolloin tilanne muodostuu jännitteiseksi. Opettajan tulisi pyrkiä poistamaan tätä jännitettä, jotta syntyisi mahdollisemman hyvä vuorovaikutustilanne. Palautteen antamistilanne tulisi olla molemminpuolista vuorokeskustelua.

Opettajalle vinkkinä palautekeskusteluihin voisi sanoa seuraavaa:

- älä siirry nopeasti aiheesta toiseen, vaan varaa aikaa keskusteluihin
- tarkista asioiden todenperä opiskelijalta eli älä luota aina omiin tulkintoihin
- seuraa myös opiskelijan ilmeitä ja eleitä, ne paljastavat paljon
- puhu yhteistä kieltä opiskelijan kanssa, silloin ymmärrätte toisianne
- ole empaattinen ja eläydy toisen ihmisen asemaan
- älä anna opiskelijalle valmiita vastauksia, vaan anna hänen itsensä pohtia asioita
- tarkista lopuksi, että opiskelija on ymmärtänyt oikein antamasi palautteen, ettei synny väärinkäsityksiä. (Kaukiainen, Aalto, Lappalainen & Lindberg 1995, 31 – 32.)

Millainen opettajan ja opiskelijan vuorovaikutus olisi palautteen antamisen tilanteessa toimivin?

”Kahden kesken jutteleminen avoimesti ja rehellisesti, ei saa olla kireä tunnelma. Opettajan ja oppilaan pitää olla samalla viivalla.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

”Ei ruveta syytelemään ketään. Tietoa antava ja rauhallinen vuorovaikutus.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

Opettajan ja opiskelijan välinen palautekeskustelun tulisi olla seuraavanlainen:

”Kehittävää ja asiallista. Virheistä oppii, niistäkin on hyvä mainita.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

”Molemminpuolista, rentoa, opettavaista ja asiaa. Täytyy muistaa tasapainottaa hyvät ja huonot palautteet toisella, ettei nouse päähän tai tule paha mieli.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

Palaute on siis tärkeä osa oppimista ja arviointia. Opiskelijat saavat palautetta opettajaltaan, mutta voivat saada palautetta myös esimerkiksi vertaisoppijalta tai vertaisryhmältä. Miten sitten tämä arviointi ja palaute tapahtuvat, siitä tulee keskustella ja sopia yhdessä opettajan ja opiskelijoiden kesken hyvissä ajoin kurssin alussa.

4.5 Arviointi

Arvioinnin tarkoitus ja erilaisia arviointimenetelmiä

Viimeisenä oppimistilanteessa on arvioinnin paikka, jossa mietitään missä ollaan, minne mennään ja millä tavalla kannattaa edetä. Aivan lopuksi tehdään koonti kuinka kaikki menikään ja mitä olisi voinut tehdä toisin. Arvioinnin suorittaa osaltaan opettaja, opiskelija itse sekä toiset ryhmän jäsenet.

Arvioinnilla pyritään tukemaan oppimista eli silloin siinä huomioidaan ja korostetaan opiskelijoiden vahvuuksia, kehittämiskohteita sekä annetaan motivoivaa palautetta. Arvioinnin tarkoitus on myös suorittaa kontrolli, jolloin tarkastellaan onko päästy asetettuun tavoitteeseen. Tällöin arviointi kohdistuu opiskelijoiden suorituksiin ja valmiuksiin. Arviointi toimii opettajilla opetuksen kehittämisen välineenä eli sen avulla opettajat hahmottavat, kuinka hyvin tai huonosti heidän opetukselliset ratkaisunsa ovat toimineet. Siten he voivat näin kehittää opetuskokonaisuuttaan eteenpäin. (Viljakainen 2002.)

Arvioinnilla on siis aina oltava jokin tarkoitus ja tämä tarkoitus tulee kertoa opiskelijoille jo heti kurssin alussa. Opiskelijoiden tulee olla tietoisia siitä mitä, miksi ja miten arvioidaan sekä milloin he saavat palautetta arvioinnista. Arvioinnilla voi olla esimerkiksi seuraavanlaiset tehtävät:

- ohjaava
- motivoiva
- kontrolloiva
- ennustava ja
- toteava tehtävä. (Karvonen 2001)

Oppimis- ja opetusprosessin aikana arviointia voidaan tehdä kolmessa eri vaiheessa. Nämä vaiheet ovat diagnostinen, formatiivinen ja summatiivinen. **Diagnostinen arviointi** on toteava ja suunnitteleva eli silloin opiskelijoiden arviointi tapahtuu ennen opetuksen alkamista. Tarkoituksena on saada selville opiskelijoiden lähtötaso, jotta opettaja voi paremmin suunnitella ja kohdistaa opetuksensa opiskelijälähtöisemmäksi. (Karvonen 2001.) Diagnostisen arvioinnin vaiheessa opettajan ja opiskelijan välinen vuorovaikutus on yleensä vähäistä, koska arviointi tapahtuu ennen kurssin alkamista. Opettaja ja opiskelija eivät välttämättä tunne toisiaan entuudestaan.

Formatiivinen arviointi on tarkkailevaa ja ohjailevaa. Formatiivista arviointia suoritetaan opetuksen aikana, jotta opettaja pystyisi hahmottamaan, missä vaiheessa oppimisen kannalta itse kukin opiskelija on. Tässä vaiheessa suoritettu arviointi ei vaikuta opiskelijoiden lopulliseen arvosanaan kurssista. (Karvonen 2001.) Ennen formatiivista arviointia on jo syntynyt vahva vuorovaikutussuhde opettajan ja opiskelijan välille. Opettaja mahdollisesti tuntee opiskelijan yksilönä ja tiedostaa opiskelijan tiedon hallinnan sekä siinä olevat puutteet ilman virallista arviointiakin. Tällä arvioinnilla ja palautteen antamisella on opiskelijalle kaikkein suurin merkitys oppimisen kannalta. Formatiivisella arvioinnilla ei tee mitään, jos sen tulokset jäävät vain opettajan tietouteen, vaan ne tulee kertoa myös opiskelijalle henkilökohtaisesti. Näin opiskelija tiedostaa paremmin oppimistilanteensa ja kehittymistarpeensa.

Summatiivinen arviointi on kokoavaa ja ennustavaa arviointia, jolloin tehdään lopullinen yhteenveto kurssilla opituista asioista. Tämä arviointi vaikuttaa lopulliseen arvosanaan. (Karvonen 2001.) Summatiivisen arvioinnin tulokset tulee myös kertoa opiskelijalle, jotta hän tiedostaa mistä numero muodostuu. Missä asioissa on parantamisen varaa ja missä asioissa on tapahtunut oppimista. Esimerkiksi kurssin jälkeen arviointikeskustelu kahden kesken opiskelijan kanssa on opettavaisinta ja hyödyllisintä oppimisen kannalta. Opiskelija voi itsekin kertoa ajatuksiaan kurssista, oppimisestaan ja kokeeko arvioinnin oikeaksi. Tällöin keskustelu muodostuu avoimeksi ja molemminpuoliseksi.

Millä menetelmillä opettaja voi sitten arvioida opiskelijoidensa oppimista? Näitä menetelmiä ovat esimerkiksi perinteinen koe, esseekoe, täydennys-, vaihtoehto- ja monivalintatehtävät. Näiden arviointimenetelmien haittana on se, että ne eivät välttämättä kerro koko totuutta opiskelijan tasosta, vaan opiskelija on voinut opiskella asiat ulkolukuna.

Tällöin todellista oppimista ei ole syntynyt. Parempia arviointimenetelmiä olisi silloin esimerkiksi portfolio, oppimispäiväkirja, aineistokoe, näyttökoe ja esitykset. Nämä arviointimenetelmät eivät kuitenkaan välttämättä sovi kaikille kursseille, eivätkä varsinkaan lyhyille kursseille, koska ne vaativat pitkäaikaisempaa syventymistä asioihin. Itsenäiset etätehtävät ovat arviointimenetelminä nykyään suosittuja. Ne antavatkin opiskelijoille enemmän vapauksia, mutta myös toisaalta vaatii itsenäistä oppimiskykyä ja itsearviointitaitoja. (Mäkinen 2002.)

Opettajan hyvä opiskelijantuntemus auttaa häntä valitsemaan itse kullekin opiskelijaryhmälle sopivimman arviointimenetelmän. Kaikille ryhmille ei välttämättä sovi perinteinen koe, vaan osa on selkeämmin käytännön ihmisiä ja haluavat esimerkiksi näyttää taitojansa oikean työn parissa tai sitten yksilö- tai ryhmätyön muodossa. Lisäksi opettajan tulee ottaa huomioon opiskelijoiden kehitysvaihe, kyvyt ja valmius käyttää erilaisia arviointivälineitä. Opettajan ja opiskelijoiden avoin vuorovaikutus auttaa heitä yhdessä keskustelemaan tästä jo kurssin alussa, jolloin opiskelijat ennättävät asennoitua ja valmistautua tulevaan arviointiin. Mikäli opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus on huono, opettaja ei välitä kuunnella opiskelijoiden toiveita, vaan toteuttaa arvioinnin itselleen sopivammalla tavalla.

Opiskelijoiden kokemuksia, miten arviointi yleensä tapahtuu ammatillisessa koulutuksessa:

”Joskus joku opettaja saattaa kysyä kurssin alussa, että halutaanko tehdä jokin tehtäväkokonaisuus, joka arvioidaan vai perinteinen tentti. Meidän luokka valitsee mieluummin tehtävän arvioitavaksi.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

”Kokeen, läsnäolon, etätehtävien ja osallistumisen perusteella. Myös yrittäminen tulisi huomioida, vaikei aina onnistuisikaan.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

Opiskelijat pitivät siitä, että saivat osallistua opettajan kanssa päättämään, minkälainen arviointitapa sopisi heidän luokalle. Tämä lisäsi heidän motivaatiota kurssia kohtaan ja oppiminen sekä arviointitulokset olivat siten parempia.

Arviointikeskustelu on hyvä ja toimiva silloin kun:

”Se on kehittävää keskustelua yksityisesti, käydään hyvät ja huonot asiat läpi.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

”Ollaan naama naamaa vasten, ei kiertelyjä, mutta myös vähän voi miettiä, mitä sanoo niin opettaja kuin opiskelijakin.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

Opiskelijat eivät osanneet oikein vastata tähän kysymykseen, koska heillä ei ole ollut paljon arviointikeskusteluja opettajien kanssa. Opiskelijat kokivat kuitenkin, että arviointikeskustelut olisivat tarpeen oppimisen kannalta.

Millainen on opettajan ja opiskelijan välinen vuorovaikutus arviointikeskustelussa?

”Yleensä jännittynyt. Ope puhuu enemmän, mutta saa opiskelija sanoa, jos on jotain sanottavaa.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

”Kahdenkeskinen arviointikeskustelu on avointa, rauhallista, kiireetöntä, rentoa ja siinä oppii.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

Arviointi on hyvä silloin, kun tavoitteet on kerrottu selkeästi opiskelijoille ja kaikki tietävät miksi, mitä, miten ja milloin arvioidaan. Arviointi tulee toteuttaa sovitulla tavalla eikä sitä saa muuttaa ilman hyvää perustelua. Opiskelijoiden opiskelutapa muuttuu arviointitapojen myötä samaan suuntaan, joten muutokset vievät pohjan opiskelijan oppimiselta.

Opiskelijan itsearviointi

Opiskelija itse arvioi omaa oppimistaan, mitä on oppinut, mitä tulisi oppia, missä aikataulussa, millä menetelmillä on onnistunut ja millä ei. Tämä kaikki vaatii opiskelijalta tietoista ja kriittistä itsensä tutkimista ja tulkitsemista. (Mäkinen 2002.) Opiskelijalla on siis oltava tavoitteita, mitä kohti edetä ja mitä vasten arvioida toimintaansa sekä tuloksia. Itsearviointi on vaikeaa ja se vaatii opiskelijalta hyvää itsetuntemusta ja motivaatiota tehdä sitä. Opiskelija tarvitsee myös tukea niin opettajilta kuin opiskelijatovereilta. Itsearvioinnin onnistumiseksi opiskelijan tulee haluta muuttua, kehittyä, sietää epävarmuutta, pystyä

irrottautumaan nykytilasta, tarkastella itseään aivan kuin ulkopuolisin silmin, osata nähdä ongelmia ja ennen kaikkea hänellä tulee olla riittävästi aikaa tähän prosessiin. (Karvonen 2001.)

Itsearviointin hyviä puolia on siinä, että se kehittää opiskelijan itsetuntoa ja opettaa ottamaan vastuuta niin omasta kuin ryhmän töistä. Tämä taito auttaa opiskelijaa hallitsemaan omaa toimintaansa eikä hän ole riippuvainen toisten palautteista. Keskeistä itsearvioinnissa on, että siinä arvioidaan opiskelijan omaa edistymistä eikä hänen tuloksiaan saisi verrata toisiin opiskelijoihin. Tässä arvioinnissa tulee ottaa huomioon opiskelijan omat tavoitteet ja aikaisemmat saavutukset. Oleellista on juuri se, että opiskelija määrittelee itselleen nämä tavoitteet ja tekee näihin tavoitteisiin pääsemiseksi toimintasuunnitelmat. (Karvonen 2001.)

Ammatillisessa koulutuksessa opiskelijalle on jo kehittynyt itsetuntemusta ja tietämystä siitä, mitä koulun jälkeiseltä elämältä haluaa. Nämä asiat muun muassa edesauttavat itsearviointia ja siihen liittyvien tavoitteiden asettelua.

Opiskelijoiden näkemyksiä siitä, miten opiskelijan itsearviointia tuetaan ammatillisessa koulutuksessa:

”Ei tueta, kurssin lopussa kerätään lomakkeella palautetta kurssista ja siinä on mukana itsearviointi osuus.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

”Itsearviointia on ollut enemmän käytännön aineissa ja esimerkiksi työharjoittelussa piti arvioida ensin omaa työskentelyänsä ja sitten vasta antoivat arvioinnin opettaja ja työpaikkaohjaaja. Teoria aineissa ei tehdä itsearviointia.” (Hotelli- ja ravintola-alan opiskelija 2006)

Aika moni opiskelija mainitsi myös, että itsearviointia toteutetaan liikaa. Tarkempi kyseleminen paljasti kuitenkin, että opiskelijat ymmärsivät keskenään väärin normaalin kurssi-arvion ja itsearvioinnin. Itsearviointi oli aika vieras asia toisen asteen ammatillisen koulun opiskelijoille.

5 POHDINTA

Ammatillisessa koulutuksessa opettajien rooli ja tehtävät ovat ajansaatossa muuttuneet. Nykyään opettaja nähdään opiskelijan oppimisen tukijana ja tämän oppimisen mahdollistajana (Savon koulutuskuntayhtymä 2005). Opettaja toimii ohjaajana, joka osoittaa opiskelijalle oikean suunnan oppimisen saralla, kannustaa kokeilemaan uutta sekä luo innostusta oppimiseen tarvittaessa. Opettajalla on siis todella tärkeä rooli opiskelijan oppimiseen ja työelämässä pärjäämiseen. Tämä vastuu on opettajan otettava vakavasti ja pyrittävä kaikin keinoin kohtaamaan opiskelijat yksilöinä sekä huomioimaan heidän oppimistarpeensa.

Kehittämishankkeessani halusinkin selvittää opiskelijoiden näkemyksiä vuorovaikutussuhteesta opettajien kanssa. Haastattelin syksyllä 2006 Savon ammatti- ja aikuisopiston hotelli- ja ravintola-alan opiskelijoita. Haastattelu oli mielenkiintoista ja opettavaista tehdä. Mikäli tekisin toisen kerran ryhmähaastattelun, pitäisin ryhmän koon pienempänä. Nyt ryhmässä oli kuusi henkilöä, jolloin kaikki opiskelijat eivät saaneet puheenvuoroa. Tosin opiskelijoiden arkuus ja halukkuus jakaa ajatuksiaan saattoi olla osalla esteenä. Työn haastattelutuloksia ei voi yleistää, koska otos oli niin pieni (12 opiskelijaa). Tulokset ovat enemmän suuntaa antavia.

Haastattelutulokset osoittivat, että Hotelli- ja ravintola-alan opiskelijat kokivat ammatillisen koulun opettajien antavan ohjausta ja palautetta kurssin aikana keskinkertaisesti. Ohjauksen saaminen vaati opiskelijalta omaa aktiivisuutta ja näinhän ei pitäisi olla. Opettajan tulisikin kiinnittää huomiota näihin asioihin sekä minkälainen vuorovaikutus olisi toimivin näissä tilanteissa. Opettajat eivät kiireessä välttämättä muista vuorovaikutuksen tärkeyttä opiskelijan oppimiseen ja minäkuvan muodostumiseen.

Toimiva opettajan ja opiskelijan vuorovaikutussuhde parhaimmillaan kasvattaa opiskelijaa ihmisenä, oppijana sekä vahvistaa hänen tiedon nälkäänsä ja tiedon ymmärtämisen tasoa. Mikäli opettajan ja opiskelijan vuorovaikutussuhde ei toimi, opiskelija saattaa menettää mielenkiintonsa opiskeluun ja kurssin aiheeseen. Tällöin opittavatieto jää pinnalliseksi tai kokonaan hahmottamatta. Tieto ei yhdisty opiskelijan aikaisempaan tietoon ja uusi tieto jää irralliseksi.

Kehittämishankkeen haastattelutulokset osoittivat myös sen, että opiskelijat kokivat opettajan ja opiskelijan välisen vuorovaikutuksen olevan parhaimmillaan silloin, kun opettaja pystyi olemaan heille ”kaveri”. Opettajan kanssa keskusteltiin silloin muistakin asioista kuin pelkästään kurssin aiheesta. Oppiminen tapahtui tällöin kuin itsestään. Opiskelijat korostivat opettajan huumorintajua, rentoutta, opiskelijoiden kunnioittamista, heidän ikänsä ymmärtämistä sekä selkeyttä ja tasapuolisuutta opetuksessa. Vastarintaa opettajaa kohtaan nosti opettajan liiallinen auktoriteetti, kuivuus ja runsas kalvojen käyttö.

Opiskelijat toivoivat opettajalta enemmän aikaa ja kannustamista, sillä se lisäisi heidän motivaatiotaan kurssia kohtaan. Motivaatiolla on suuri merkitys opiskelijoiden tuntikäyttäytymiseen ja poissaoloihin. Innostunut opiskelija on paras oppija ja tällöin hän myös osallistuu tunnin kulkuun aktiivisesti. Opettajan tulisikin tiedostaa motivaation merkitys ja pyrkiä erilaisin keinoin lisäämään sitä opiskelijoissaan. Opiskelijan tuntemus on tällöin tärkeää.

Kehittämishankkeen haastattelu paljasti, että opiskelijoilla ei ollut kokonaisvaltaista käsitystä itsearviointista. Itsearviointia, kuten myös ohjausta ja palautteen antamista tulisi painottaa enemmän ammatillisessa koulutuksessa, koska näiden avulla opiskelijat tiedostavat paremmin osaamistaan ja kehittymisen tarvettaan.

Itseäni yllätti myös se, miten aktiivisesti opiskelijat haluaisivat osallistua kurssin suunnitteluun ja samalla arviointimenetelmien valintaan. Siltä osin pidin ennakkoletuksena opiskelijoiden olevan passiivisia. Opettajien tulisi hyödyntää tämä opiskelijoiden aktiivisuus, koska näin oppimistilanteesta syntyisi kaikille osapuolille mielekkäämpi.

Kehittämishankkeen tekeminen nosti esille myös uusia mahdollisia tutkimuskohteita. Olisi vuorostaan mielenkiintoista tutkia opettajien ajatuksia siitä, miten he kokevat vuorovaikutussuhteen opiskelijoiden kanssa. Näkevätkö opettajat vuorovaikutus asiat samalla tavalla kuin opiskelijat? Tutkia voisi myös opettajien näkökulmasta katsottuna, mitä asioita opettaja voisi tunnilla tehdä, jotta opiskelijat olisivat aktiivisia ja osallistuvia tunninkulkuun? Miten saisi opiskelijat rauhoittumaan ja keskittymään opiskeluun? Nämä ovat varmaan niitä ikuisuus kysymyksiä, mitä opettajat aina pohtivat.

LÄHTEET

Julkaistut lähteet

Förbom, M. 2003. Mentori. Aloittelevan opettajan käsikirja. Tammi. Helsinki.

Helsingin yliopiston kielikeskus. Kielijelppi. Palautteen antaminen ja vastaanottaminen. Luettu 6.9.2006. [Http://www.kielijelppi.fi/puhevistinta/palautteen-antaminen-ja-vastaanottaminen](http://www.kielijelppi.fi/puhevistinta/palautteen-antaminen-ja-vastaanottaminen).

Kari, J., Moilainen, P. & Räihä, P. 2001. Opettajan taipaleella. Jyväskylän yliopistopaino. Jyväskylä.

Kaukiainen, A., Aalto, P., Lappalainen, M. & Lindberg, J. 1995. Kasvokkain: Palautteen antaminen oppijalle. Painosalama Oy. Turku.

Karvonen, A. 2001. Itsearviointi ja motivointi verkko-oppimisympäristössä. Luettu 6.9.2006. [Http://www.karvonen.info/fin/Itsearviointi.pdf](http://www.karvonen.info/fin/Itsearviointi.pdf).

Kemppinen, P. & Rouvinen-Kemppinen, K. 1998. Vuorovaikutuksen aarrearkku. Vinkkejä kasvattajille. Kannustusvalmennus P. & K. Oy. Vantaa.

Laine, K. 1997. Ameba pulpetissa. SoPhi. Jyväskylä.

Lehtinen, E. & Hiltunen, T. 2002. Oppiminen ja opettajuus. Painosalama Oy. Turku.

Marckwort, A. 2000. Ole hyvä esiintyjä ja kouluttaja. Mermerus. Helsinki.

Mäkinen, P. 2002. Oppimisen arviointi. Luettu 6.9.2006. [Http://www.uta.fi/tyt/verkkotutor/arviointi.htm](http://www.uta.fi/tyt/verkkotutor/arviointi.htm).

Räsänen, P., Arikoski, J., Mäntynen, P. & Perttula, J. 1999. Opettajuuden psykologia. Julkishallinnon koulutuskeskus Oy. Jyväskylä.

Sallila, P. & Malinen, A. 2002. Opettajuus muutoksessa. Aikuiskasvatuksen 43. vuosikirja. Dark Oy. Vantaa.

Savon koulutuskuntayhtymä 2005. Savon koulutuskuntayhtymän pedagoginen strategia vuoteen 2010. Kuopio.

Talib, M., Löfström, J. & Meri, M. 2004. Kulttuurit ja koulu. Avaimia opettajille. WSOY. Vantaa.

Viljakainen, S. 2002. YOOP Muistiinpanoja 2/2002. Luonteva esiintyminen ja tehokas vuorovaikutus. Luettu 4.8.2006. [Http://www.dipoli.tkk.fi/ok/p/yoop/yoop99-03/yoop230502.htm](http://www.dipoli.tkk.fi/ok/p/yoop/yoop99-03/yoop230502.htm).

Julkaisemattomat lähteet

Hotelli- ja ravintola-alan 12 opiskelijan haastattelu 2006. Savon ammatti- ja aikuisopisto. Kuopio.

LIITE

Liite 1. Haastattelu kysymykset

HAASTATTELUKYSYMYKSIÄ

NIMI:

- 1. Minkälainen on opettajan ja opiskelijan välinen vuorovaikutus luokassa kurssin aikana?*
- 2. Mitä toivot opettajan ja opiskelijan väliseltä vuorovaikutussuhteelta? Minkälainen se tulisi sinun mielestäsi olla?*
- 3. Minkälainen merkitys oppimisen kannalta opiskelijalle on pöytämuodoilla ja istumajärjestyksellä?*
- 4. Minkälainen pöytämuoto ja istumajärjestys olisivat toimivin opettajan ja opiskelijan välisen vuorovaikutuksen/oppimisen kannalta?*
- 5. Minkälaista ohjausta opiskelija saa opettajalta yleensä kurssin aikana?
– yksilö/ryhmä –tunnilla/käytävällä/sovittu aika yms.?*
- 6. Minkälaista ohjausta opiskelija tarvitsee?*
- 7. Minkälainen on opettajan ja opiskelijan välinen vuorovaikutus ohjauksen aikana?
Millainen sen tulisi mielestäsi olla?*
- 8. Miten vaikuttaa opiskelijan ja opettajan toimiva/huono vuorovaikutussuhde opiskelijan motivaatioon?*
- 9. Minkälainen opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus parantaisi opiskelijoiden motivaatiota?*

10. Miten opettaja voisi kasvattaa opiskelijan motivaatiota kurssin aihetta/opiskelua kohtaan?

11. Millä tavalla opiskelija haluaa saada palautetta opettajalta?

12. Minkälainen vuorovaikutus olisi palautteen antamisen tilanteessa toimivin opettajan ja opiskelijan välillä?

13. Miten arviointi yleensä tapahtuu kurssista? Miten haluaisit arvioinnin tapahtuvan kurssista?

14. Minkälainen arviointikeskustelutilanne on sinusta hyvä ja toimiva?

15. Minkälainen on opettajan ja opiskelijan välinen vuorovaikutus arviointikeskustelussa? – Kuka yleensä puhuu, saako opiskelija suun vuoroa, missä kohdin jne.?

16. Miten opettaja tukee opiskelijaa itsearviointiin?